

Is 'Excited Delirium Syndrome' een vrijgeleide voor politiegeweld?

'Excited Delirium Syndrome' of het Nederlandse opwindingsdelier, zo wordt het syndroom genoemd waar Jozef Chovanec hoegenaamd aan leed. De vakbondsman liet het woord vallen, ook artsen spraken erover in interviews en sindsdien wordt het bijna als een aannname in de pers vermeld. In een [opiniestuk in de Knack](#) zette Kirsten Catthoor, wetenschappelijk secretaris van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie (VVP) de feiten over de aandoening nog eens kort op een rijtje: wat de symptomen zijn, dat er nog niet zoveel onderzoek is.

Het klonk allemaal erg wetenschappelijk. Toch klopt er iets niet. Vooreerst is er de vraag of er überhaupt een psychiatrische diagnose in deze situatie gesteld kan worden. Goede diagnostiek vereist immers degelijk klinisch onderzoek, een bevraging van de patiënt en zijn familie. Daarbij moet rekening gehouden worden met de context van de betrokkene.

Een blik door het raampje van de cel, of achteraf op basis van een stel camerabeelden een diagnose stellen lijkt dan niet mogelijk. Er is geen klinisch onderzoek gebeurd. Nochtans is dat de enige manier om, enigszins objectieve kenmerken van het zogenaamde opwindingsdelier, koorts, versnelde hartslag vast te stellen. Andere symptomen zijn, volgens het Nederlandse Trimbos instituut: patiënt is niet in staat adequaat te reageren op overmacht of fixatie, waarbij dé vraag natuurlijk is hoe een normale mens 'adequaat' reageert als een stel lachende politiemannen je proberen te fixeren. Wie verder informatie opzoekt over EDS komt in een nog grijzere zone terecht. Het syndroom komt vooral bij arrestaties door de politie waartegen de patiënt zich verzet.

Of verzet hij zich tegen de aanpak van de politie? Dat is alleszins de mening van heel wat mensenrechtenactivisten in de Verenigde Staten. Zij merkten op dat de 'aandoening' vooral vastgesteld wordt bij mensen van Latijns-Amerikaanse afkomst en zwarten. EDS werd zelfs al genoemd [in de zaak George Floyd](#). Waarom EDS daar, in de zaak Chovanec én de zaak Jonathan Jacob zo van belang is? Omdat het het gewelddadige optreden van de politie probeert te rechtvaardigen. De voorgestelde behandeling bij EDS is immers: overheersen en fixatie.

Maar het verhaal wordt nog meer bevreemdend, als men weet dat EDS zelfs geen erkende aandoening is. Het is niet erkend door de Wereld Gezondheidsorganisatie, het is niet opgenomen in 5de editie van de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Dat is hét referentiewerk dat gebruikt wordt om psychiatrische diagnoses te stellen.

Over dit lijvige werk formuleerde de Belgische Hoge Gezondheidsraad in 2019 een advies. In dat advies werd de wildgroei aan diagnoses aan de kaak gesteld. Bovendien werd gevreesd dat diagnoses vaak te snel gesteld werden, waarbij de patiënt tot zijn aandoening gereduceerd zou worden. De VVP reageerde scherp op het advies. In verschillende opiniestukken verdedigde ze dat diagnoses steeds met de nodige zorg gesteld worden én dat de DSM noodzakelijk is voor een éénduidig taalgebruik. EDS is niet éénduidig, meer nog het reduceert Jozef Chovanec tot zijn diagnose waarbij de context niet meer relevant lijkt. En dat terwijl de politie zich net beroept op de context - het was een stresserende situatie – om haar eigen gedrag te legitimeren.

De zaak Jozef Chovanec toont aan dat het advies van Hoge Gezondheidsraad niet overbodig was. EDS wordt genoemd bij George Floyd, bij Jonathan Jacob en Jozef Chovanec. Leden ze alle drie aan dezelfde ziekte, of zijn het niet eerder de symptomen van een samenleving die alles wat 'afwijkend' of 'anders' is, wil beteugelen. Wie zwart is, wie verward is, wie Oost-Europees is. Daarbij grijpt ze naar

een pseudo wetenschappelijk discours om te vergoelijken dat mensenrechten geschonden worden, dat mensen sterven, zonder zich vragen te stellen bij het eigen aandeel daarin.

Het is noodzakelijk dat we blijven kritisch denken, dat we vragen blijven stellen. Ik deed het in mijn boek 'Ben ik dan nu weer normaal?' Daarin beschreef ik onder andere de zaak Jonathan Jacob. Eind augustus herlas ik het manuscript waar ik een jaar aan gewerkt had. Noodgedwongen voegde ik een extra hoofdstuk toe, over Jozef Chovanek. Omdat het niet normaal is. Omdat er niets is veranderd. Omdat het bewaken van de 'normaliteit' soms meer waanzin veroorzaakt dan de waanzin zelf.

Brenda Froyen is auteur & lerarenopleider, lid van de Hoge Gezondheidsraad en voormalig webredacteur van Psychosenet.be. Haar boek 'Ben ik dan nu weer normaal?' verschijnt in oktober bij Borgerhoff & Lamberigts.